

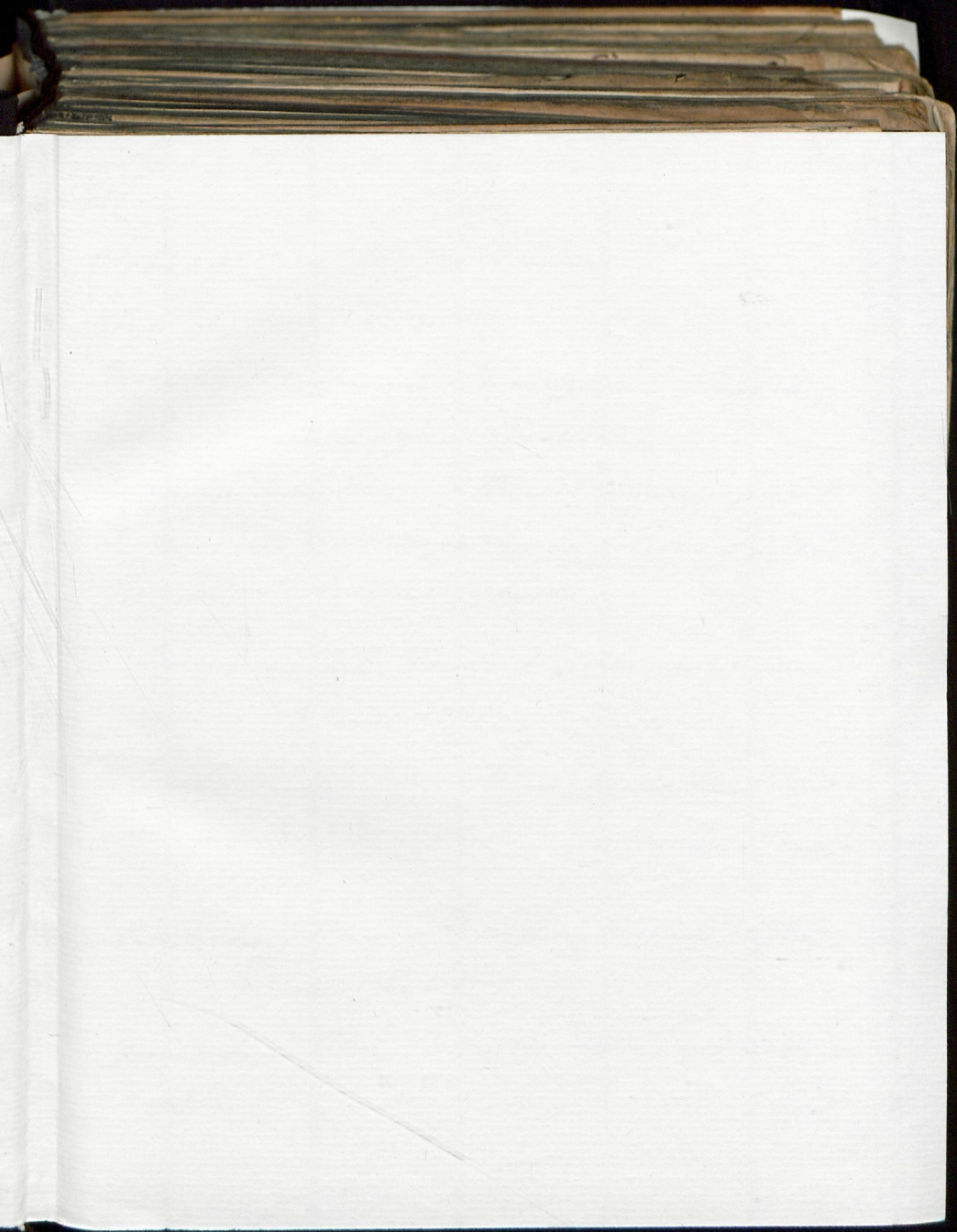
001 931 408

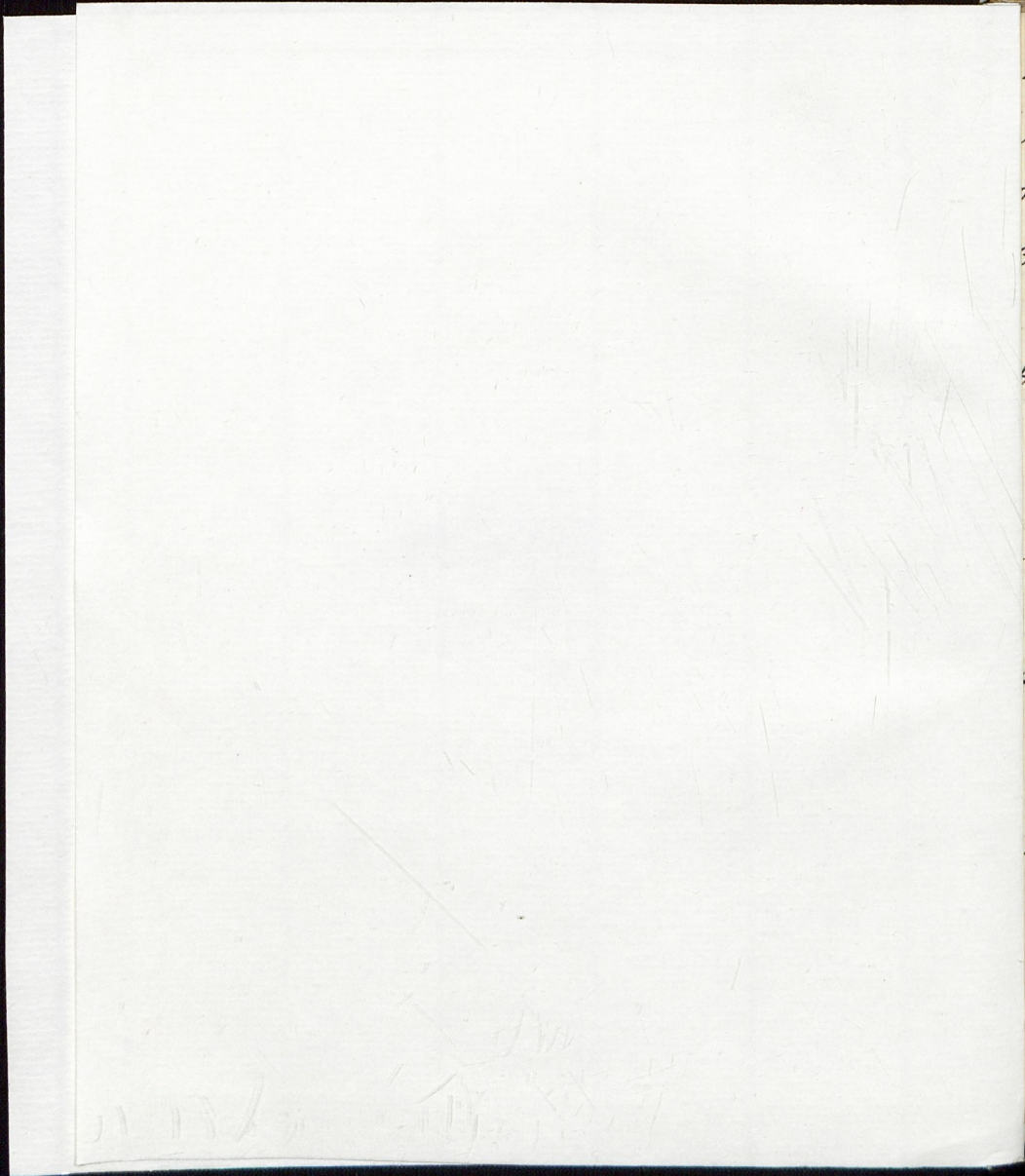
ULB Halle

3

VD 18

17
1. ✓
2. ✓
3. ✓
4.
5. ✓
6. ✓
7. ✓
8.

1736.

1. Alberti, Michael: De induciis medicis.
2. Alberti, Michael: De hysteretia medica
3. Boehmerus, Justus Henricus: De medicorum animae et corporis in sanandis aegris conjunctione
4. Boehmerus, Justus Henricus: Usus et commoditas patris de praestantia cognitione in causis privatis et publicis.
- - - patris - - - et animi substantia.
- 5ta Boehmerus, Justus Henricus: De finibus privilegiorum Regum. 2 Sempl. 1736.
- 6ta Carwick, James Tobias: De exceptionibus litis ingressum impediuntibus iustitiae imperimentis 3 Sempl. 1736 & 1740
- 7ta Carwick, James Tobias: De conflictu theoriae et praxos juris 2 Sempl. 1736 & 1755
8. Gencius, Simon Petrus: De iudiciis duplicis ejusque generis conceptis

- 8^a Wendhausen, Christianus Wilhelmus, de: De feudis Germaniae
sive Germanorumque
9. Hinneccius, G. Paul: De pecunia in casum, si causa
cecidit, et adpellantibus, utique remedio utentibus
deponenda ratio in Succumbenz - Gultora.
10. Knorrus, Carl Gottlob: De subela praetitia Romanae
iniquita dissertat simulque recitationes publicas.
per menses hiernos habitas studiorum juvenitatis
indicit.
11. Langius, Joannes Leobinicus: De obligatione delinquentis
ad poenam corporis
- 12^a. Lange, Joh. Guilielmus: De obligatione educandi solus
cum.
- 12^b. Michaelis, Christ. Bened: De Veniolo, laudabili exemplo
typique triennii academici
13. Schulze, Joannes Henricus: Dissertatio inang medica,
videns resolutionem casus hysterico-epileptici

1736, 466 13

Q. D. B. V.

DISSERTATIO IURIDICA

DE

**EXCEPTIONIBVS
LITIS INGRESSVM
IMPEDIENTIBVS
IVSTITIAE IMPEDIMENTIS**

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

IOANNE TOBIA CARRACH ICTO

IVRIVM PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

D. MART. ANNI CIO IO CCXXXVI.

H. L. Q. C.

PVBLICE VENTILANDAM EXHIBET

IOANNES CONRADVS PLETTE

MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE

TYPIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI.

REGVSA MDCCXLVIII.

(5)

EXCEPTIOIBVS
LITIS INGRESSVM
IMPEDIENTIBVS
ET STATIM IMPEDIMENTIS

IOHANNES HERRMANN BARRACH 1600
LITVM TON...

IOHANNES CONRADUS 1610

IOHANNES CONRADUS 1610
LITVM TON...

Q. D. B. V.

§. I.

Defensionis quanta quanta sit aucto-Exordium de
ritas, tam naturalibus quam ciuilibus de-
limitibus de-
fensionum.
libus legibus sufficienter fulta; eo
vsque tamen minime extendenda
est, vt in læsionem abeat, aut vt
arbitremur, sub eius specie, alio-
rum iura legesque labefactare no-
bis licere. Hæc ex rectæ rationis
dictamine ita perspicua sunt, vt
ea vniuersim contemplando, ve-
ra esse, quisque facillime deprehendere queat: verum in
applicatione sigillatim facienda, non semper res adeo ex-
pedita est. Nolo hic regere fines defensionis violentæ eo-
rum, qui in statu naturali sunt constituti: sed quandam
iudicialis defensionis speciem ex parte tantum expendam,
quo vsque ipsi cum dictis conueniat. Quippe inter
munimina iudicialia, quibus rei septi sunt, ad arcen-
das actorum intentiones, exceptiones esse, neminem,
qui prima legitimæ scientiæ elementa degustauit, fugere
poterit: ideoque IMPERATOR *pr. Inst. de Exceptionib.*
eas comparatas esse, asserit, defendendorum eorum gratia,
cum quibus agitur; atque IMPERAT. DIOCLETIANVS
& MAXIMIANVS non solum *Lege ii. C de Exception. ex-*
ceptio-

A

2 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM

Speciatim vero exceptionum.

ceptiones *defensiones* dixerunt, sed etiam, exceptionibus *reis* auxilium tribui *certis ex causis*, adstruxerunt *L. 10. C. eod. adde L. 43. pr. D. de R. I. & VVLTEIVM ad pr. Inst. de Except.* His suppositis, omnino verum est, quod exceptiones naturali iure *reis* competant, summaque nitantur *aequitate*, nec sine *iniquitate* *reis* absolute intercepti queant, sed potius salua ac faciles praestari debeant, quo expedito auxilio *iniqua* actorum intentiones propelli possint; licet eas, quemadmodum quidam irrito conatu hunc in finem *canon serpens 47. Dist. de Penitentia* antestantur, ex Paradiso, & Adami lapsi ad Deum responsione non deducamus. Attamen nec obliuisci debemus regulae, quam *ICti* argumento *ex L. 7. §. 1. D de Hered. petit.* deriuant; satis superque enim, etsi omnis legalis sanctio deficeret, in recta ratione fundata est: ea autem prohibet, *ne sub obtentu exceptionis debeat mora fieri, in detrimentum alterius*: imo merito addo: ne sub eius praetextu debeat aliquouis modo ius alterius deterius reddi.

Contra hos limites saepe peccatur.

§. II. An vero iste fauor exceptionum, vti & aliorum munimentorum iudicialium, intra hos limites in forensibus negotiis se semper contineat; id asseri nequit. Sane idem reorum defendendorum fauor atque desiderium, ex processuum molestiis praesentissimo remedio summa celeritate eos eximendi, obtenditur pro commendatione **EXCEPTIONVM LITIS INGRESSVM IMPEDIENTIVM**: inde enim earum est praesantia, illa est aequa causa, propter quam has exceptiones reus, contra iuris ordinarii normam, ante litem contestam obmouere possit, si laudibus credamus, quibus eas *MARTINI Commentar. ad Ordinat. Iud. Saxon. Tit. XI. §. 8. n. 1.* hunc in modum profequitur: *insignem*, inquit, *effectum attribuit reo, exceptionum perentoriarum litis ingressum impediendum ante litem contestatam oppositio. Namque per id multum causa eius promouetur, ne inuitus trahatur in prolixum processum.*

CAR-

IMPEDIENTIB. IVSTITIAE IMPEDIMENT. 3

CARPZOV. in *Processu Tit. IX. art. 7. n. 31.* Quodsi autem ^{Etiā in Ex-} istae exceptiones accuratius considerentur, & secundum ^{ceptionibus} cautionem de limitibus defensionis in tutela reorum obser- ^{litis ingres-} vandis, §. *preced.* propositam, examinentur; vereor, ne ^{sum impe-} fines hos sint perrupturae. Ego certe, quotiescunque eas ^{dientibus.} summa diligentia perpendi, insignes earum, celere iustitiam promouendi, effectus nunquam deprehendere potui; nec ex re nata, uti praeseferunt, nomen ipsis inditum esse, existimo; nisi forsitan naturali significato id ita intelligas, ut denotet exceptiones, quibus reus processum statim in exordio litis impedire seu *implicare confusionibus & inuolvere tricis* studet. Ingenue ergo profiteor, quod haec exceptiones maiorem occasionem, lites protrahendi, ac iustitiam difficiliorem reddendi, quam eius administrationem promouendi, praebant, ac ex eorum doctrinis enatae videantur, qui aequitatem ex altera parte tantum aestimarunt, atque remedia processus breuiore reddendi, sine debita cautione ex sola specie externa commendarunt, parum curantes, an speratos effectus producere apta sint nec ne. Hae cum saepius ac sedulo animo voluissim, venerunt mihi iterum in mentem meditati thema aliquod speciminis Academici, quo secundum **POTENTISSIMI REGIS MEI** ^{Vnde Thema} ^{de Exceptio-} ^{nibus litis in-} ^{gressum im-} ^{pedientibus} ^{iustitiae impe-} ^{dimentis.} iustum rudimenta tyrocinii in arte iuris deponerem. Constitui ergo, praesenti dissertatione **DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM IMPEDIENTIBVS** observationes quasdam exponere, ex quibus apparebit, quod haec exceptiones iustitiae non exigua adferant impedimenta. Nec frustraneum hunc laborem esse arbitror; etiam si quis obmovere vellet, quod multorum locorum ordinationibus processualibus istae exceptiones confirmatae sint. Nam eiusmodi ordinationes nec ubique exstant, nec semper satis perspicuae sunt, aut rem satis definiunt: praetereaque scire debes, quod nobilis iurisprudentiae pars sit prudentia legislatoria; ea vero obtineri nequit, nisi etiam inquiramus in iustitiam & iniustitiam, aequitatem & prudentiam legum.

4 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM.

Quo ipso legibus scriptis, quoad iurisprudentiam iudicalem, salua manet sua auctoritas, quamdiu a superiore non facta correctio. Vtque eam eo magis intemeratam relinquam, rem in genere præcipue considerabo, & quantum fieri potest, abstinere ab ordinationibus processualibus singularum locorum. Id tantum prætermittere nequeo, quod adhuc inde singularis conatibus meis addatur stimulus, quod IPSE CLEMENTISSIMVS REX in der allgemeinen Justiz-Ordnung 1713. §. 28. iusserit, vt quicumque subditorum iura callentium, qui defectus processus iudicarij deprehenderet, eos indicare debeat.

Ordo hinc-
dorum.

§. III. Ordo vero, secundum quem thema propositum pertractandum sit, vix quisquam alius, pro instituti ratione & breuioris speciminis academici modo, aptus esse, visus est mihi, quam vt ab initio expendam, quæ ICtis sub exceptionibus litis ingressum impediens veniant: deinde iuxta indolem probæ administrationis iustitiæ singulas obseruationes cum meditationibus meis, de impedimentis eiusmodi administrationis per has exceptiones, enarrabo; ex quibus facile iudicium ferri poterit, quatenus hæ exceptiones in foris tolerandæ sint, nec ne. Cæterum ea tantum modo exponam, quæ obseruari, meamque hac in causa sententiam declarabo: de reliquo autem cuiuslibet sua quoque opinio salua vt sit, lubenter patior.

Definitio harum
exceptionum.

§. IV. Sed difficillimum erit constituere, quid sit exceptio litis ingressum impediens: tanta enim est ICtorum in hac re discordia, tantaque principii cognoscendi & notarum characteristicarum eiusmodi exceptionum incertitudo atque obscuritas, tamque ambiguum est, quænam reorum exceptiones huc referri debeant, vt vix inter duos hac de re conueniat. Quidam recitant numerum harum exceptionum, insignem earum multitudinem proferentes, adeo vt vix quædam alia, quæ talis non sit, exceptio supersit: variant tamen mirum in modum commentatores
pro-

processus iudiciarii in definiendo hoc numero. Sic quidam ex c. 1. de lit. contest. in 6to tantum tres enumerant. Sed MARTINI in Commentario ad Ord. Iudic. Saxon. ad Tit. XI. §. 7. n. 7. seq. refert XIII. primarias species: quibus tamen, ex rationis identitate, adhuc alias iungit. At MARC. ANTON. BLANCVS in tract. de exception. litis ingressum imped. quem tractatu de Compromissis Quæst. IV. inseruit, sub themate de exception. imped. lit. ingressum num. 6. enarrauit LXX. exceptiones huius indolis, easque per quinque capita principalia distribuit. Alii regulas quidem tradere volunt, secundum quas diiudicari debeant istæ exceptiones; sed parum feliciter res successit, dum hic hanc, alius aliam normam, qualitatem istam exceptionum æstimandi, præscribat, vti §§. seq. exponam: vix autem quis perspicuam in medium protulit definitionem, ex qua definitum sufficienter possit cognosci. Attamen optimum quod dicitur & dici potest de his defensionibus, & in quo omnes ICTi conveniunt, est, quod exceptiones litis ingressum impediens dicant esse exceptiones peremptorias in continenti probabiles, quæ contra naturam sui generis ante litis contestationem opponi possunt, vt lis statim in exordio supprimatur; & huc collineant MARTINI cit. loc. num. 1. LYDOVICI Einleitung zum Civil-Proceß Cap. 14. §. 3. Non ignoro quidem, quod nonnulli etiam exceptiones quasdam dilatorias inter exceptiones litis ingressum impediens referant, vti ex BLANCVI citato tractatu patet: sed hæc ad meum thema non pertinebunt; cum de illis secundum ordinariam exceptionum dilatorias naturam iudicium ferendum sit. Sic quoque non curo, an aliud quicquam circa descriptionis perspicuitatem moneri possit, quoniam mihi, pro instituti ratione, sufficere potest, secundum opinionem ICTorum rem concipere. Ipse potius monui & adhuc moneo, parum sibi constare ICTos in determinando, quæ & quales exceptiones huc pertineant. Quod vt magis elucescat, atque quo melius harum exceptionum vsus aut abusus æstimari possit, singulas ICTorum sententias de iis exponam sequentibus.

6 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM

Diversæ sen-
tentia: 1) Cto-
rum de his ex-
ceptionibus.

Opinio pri-
ma.

Opinio secun-
da.

Opinio tertia.

Opinio quar-
ta.

§. V. Quidam 1) tantummodo eas exceptiones perem-
torias huc referunt, quæ a nonnullis singulari nomine dici
solent *litis finitæ*, eo sensu, quod reus actori objiciat, *banc
litem, quam actor nunc intendit, iam antea esse agitatam et
iam iam finitam*: inde eius indolis esse solas has tres excep-
tiones, rei iudicatæ, transactionis & iuris iurandi, easque
per c. 1. de Lit. Contest. in 6to singularis priuilegii iure ante lit.
contest. opponi posse adstruunt, DANIEL MOLLER *Semestr. Lib. 1. Cap. 1. n. 1.* insuper, tamen quo id obtineri pos-
sit, requirunt, vt hæ defensionēs sint in continenti liquidæ
ILL. DN. DE BERGER *in Electis disceptat. forens. Tit. XXXIX. Obs. III.* COLERVS *de Processu execut. Part. III. Cap. 1. num. 159.* 2) Alii autem his tribus præterea adhuc ad-
dunt, vt exceptiones *litis finitæ*, exceptionem præscriptio-
nis, & *litis renunciatæ*, cum & per has, *litem iam finitam*
esse, actori offerat reus SICHARDVS *in l. 19. C. de Probat. conf. ZIEGLERVM ad Lancellot Inst. Iur. Canon. ad Tit. de Except. ad §. 11.* 3) Rursus alii sub exceptionibus *litis in-*
gressum impediētibz intelligunt eas, quæ sub *Tit. Digest. Quarum rerum actio non datur* propositæ existant *vide Ddr. ad h. l.* 4) Sunt porro, qui nec in his acquiescunt, verum
pro exceptionibus *litis ingressum* impediētibz habent
omnes exceptiones, quas quoad Ius Rom. dicunt facti, vbi
nimirum actori nulla nequidem de iure stricto competeret
actio, sed *lis de facto* contra ipsum ius strictum civile esset
mota, ideo quod vel actori nullum vnquam ius agendi
fuerit, vel quod fuerit, sed ipso iure civile esset sublatum
atque extinctum, quibusue in casibus prætor edixisset,
actionem non dabo, aut si qua alia lege cautum *ne actio peritio-*
que daretur PEREZ *in Tit. C. de Exceptionibus num. 11.* PACHOV. *ad Treutlerum Vol. II. Diss. XXVI. Th. VIII. lit. C. D.*
Cum enim prætor non nisi causa cognita actionem dare
solitus fuerit, adeoque, eiusmodi allegationibus in iure
actori a reo obiectis, agendi formulam & facultatem non
concesserit, nec iudicem pedaneum ei addixerit, neque
hinc

IMPEDIENTIB. IVSTITIAE IMPEDIMENT. 7

hinc iudicium dederit, sed ante exordium iudicii depulerit actoris intentionem *L. p. D. de iur. iurando. L. 1. §. 5. D. de Dolomalo. L. 3. §. p. D. de Offic. Praesid.* CICERO in *Partitionibus. C. 28.* GERHARD NOODT *de iurisdic. L. 1. Cap. VII. & XV.* ita quoque arbitrantur, quod in foris Germanicis actor ex pari causa statim a limine iudicii arcendus sit, reoque liceat, se a iudicio suscipiendo liberare, iisdemque allegationibus aduersus pulsantem statim ante litis contest. vti; siquidem a litis contestatione iudicium initium capiat.

5) Denique alii vterius adhuc procedunt, qui non solum exceptionibus litis finitæ, sed reliquis omnibus peremptoriis ante litis contestationem, ad impediendum litis ingressum, locum concedunt, si sint notoriæ atque manifestæ, aut ita comparatæ, vt in continenti probari possint: imo, has omnes litis finitæ nomine comprehendendi, volunt; terminis scilicet hoc sensu acceptis, quod exceptiones litis finitæ dicantur, quia inductæ, vt *litium sint finis*, WAGNERECK *ad rubric. Tit. Decretal. De Exception. not. VI.* adeoque efficiant, vt *litis contestatione non sit opus.* THOMAS *ad Lancelott. Inst. Iuris Canon. Tit. De Except. ad §. u.* PEREZ *in Tir. Cod. de Except. num. u.* BACHOV. *ad Treutlerum Vol. II. Disp. XXXVI. Th. VIII. Lit. C & D.* LVDOVICI *Einleitung zum Civil-Proceß Cap. XIV. §. III.* Quo circa ILLIC. VMMEVVS *Disp. ad Processum iudic. 8. Thes. 9. n. 57.* regulam proponit: *roties reum ob oppositam exceptionem litem contestari non teneri, quoties exceptio talis est, vt probata, actoris institutam actionem eneruet, adeoque efficiat, vt reus conuentus ab instituta actione absolendus sit.* Ne autem temere hæc doceant, assertorum reddunt rationem, præter laudes quas §. 2. accepimus, quod hoc modo euidenter de actoris calumnia constet, & inde reus diutius laboribus & expensis fatigari non debeat, nec actor audiendus sit, de cuius iniustitia constet; præsertim cum ad officium iudicis pertineat, diminuere lites. PEREZ *cit. loc.* BACHOV. *cit. loc.* Et quemadmodum iure Romano prætor

Opinio q̄in-
ta.

8 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM

tor non nisi causa cognita actionem concesserit, ita nec apud nos aliter fieri, sed, eiusmodi exceptionibus obiectis, actionem denegari debere putant. Argumenta hanc in rem non solum ex *cit. L. 9. D. de Iureiurando* hauriunt; sed ipsum Pontificem eiusque *c. 1. de Litis Contest. in 6to*, antestantur, quippe in quo verba: *seu finita* sententiæ suæ auctoritatem legalem tribuere existimant, dum Pontifex his verbis omnes exceptiones litis finitæ intellexerit.

Limitationes
sub quibus has
exceptiones
permittunt.

Prima;

Duas tamen restrictiones addunt plerique, sub quibus omnes peremptoriæ exceptiones ante litis contestationem locum habeant, & actor statim a limine iudicii per illas repelli queat. Cum enim exceptiones quibus deducebatur, actori nullum ius agendi competere, ideo apud Romanos prætores oppositæ fuerint, ne illi actio concedatur, nec iudicium suscipere teneretur reus; ita ex *BARTOLI in L. 13. D. Iudic. solu.* auctoritate volunt 1) vt exceptiones istæ in dilatoriarum non vero peremptoriarum modum, nempe processui magis & instantiæ, ne scilicet actio competat & concedatur, quam causæ meritis obiciatur, adeoque, vt dicunt, in iudicio præparante allegetur, atque vt reus a necessitate respondendi ad libellum potius petat absolutionem quam a petitis, eumque in modum a iudice pronuntiandum sit *BLANCVS de Compromissis Quest. IV. p. m. 443. n. 2. PEREZ cit. loc.* E contrario *COLERVS ad c. venerabilis X. de Exception. num. 51.* existimauit, reum fatuum esse, qui tantum de processu excludendo exciperet, cum exceptio peremptoria non peremptorium sed dilatorium effectum tantum consequeretur *VMMIVS cit. loco.* Nihilominus prioris sententiæ tanta fuit auctoritas, vt inde non solum insignis multitudo Actorum pragmaticorum magnorum nominum, ex quibus præcipue *CARPZOV. Part. I. Const. 3. Def. 16. NICOLAI in Processu Part. 1. c. 33. n. 6. SCHWENDENDÖRFF. ad Fibig. Part. 1. c. 2. Membr. 3. §. 9. n. 206. LVDOVICI Einleitung zum Civil-Process c. XIV. §. 8.* nominare liceat, scrupulosam quali-

IMPEDIENTIB. IVSTITIAE IMPEDIMENT. 9

quandam differentiam, tam in verbis quibus hæ exceptiones opponendæ, quibusue, quid de iis pronuntiandum, peti debeat, quam in ipsa sententia concipienda. Sollicite obferuandam commendent; videlicet nolunt, vt petatur aut pronuncietur: daß *Beflagter von der angestellten Klage zu entbinden*, vtpote quæ verba peremptoriis exceptionibus commoda habentur, minime autem exceptionibus litis ingressum impredientibus, cum absolutio ab instituta actione his verbis contineatur, cui tamen locus non sit, vbi nulla litis contestatio ad actionem facta sit; sed, hac formula sententiam apte efferendam esse, existimant: daß *Beflagter auf die Klage sich einzulassen nicht schuldig*: verum etiam ipsæ leges processuales diuersarum rerum publicarum hanc subtilitatem verborum attendendam esse iusserunt, quemadmodum ex *Ordinat. Iudic. Saxon. Tit. XI. §. 8. alisque a MARTINI in Comment. ad hunc locum citatis* apparet. Deinde 2) præterea requirunt, vt exceptiones peremptoriæ, hoc cum effectu ante litis contestationem opponendæ, statim sint liquida, aut certe in continenti liquida fieri ac probari possint: huic regulæ tamen *FRANC. ad Cap. 1. de Lit. Contest. in 6to* quadraginta quinque fallencias, vti loquuntur, addere refert *COLERVS Proc. Executiuo Part. IV. Cap. I. num. 159.* Quæ autem sit exceptio statim liquida, quæue, vt in continenti probata dici possit, requirantur, non eadem omnibus *ICTIS* sententia est. Quidam scilicet liberaliores aliquantum hac in causa sunt, audiendum reum esse statuentes, licet non simul cum allegatione exceptionis suæ eandem probaverit, si modo ad probandam eam sese mox offerat, quo facto spatium, intra quod probationem adferat, ipsi præfigendum arbitrio iudicis relinquunt *conf. VMMIVS cit. loc.* atque termino *in continenti* latitudinem non minimam indulgeri, & id circo sex septimanarum spatium, ad has exceptiones in continenti probandas, indulgendum esse, ex antiqua *Ordin. Processuali Magdeb. Cap. 28. §.* *Es wäre dann ic.* apparet apud *CHRISTOPH. LANGIVM in Isagoge ad*

secunda.

B

Pro-

Process. Cap. XLI. num. 320. seq. Ita quoque circa media, quibus probatio in continenti peragenda est, res se habet: nonnulli enim quæuis media probandi adhiberi posse arbitrantur, adeo vt nec testes reiciant *VMMIVS cit. loc.* alii ex aduerso hos non admittunt, nec iuramenti delationi locum dant *LANG. Isagog. cit. cap. num. 325. seq.* quam tamen alii excludendam esse nolunt *VMMIVS cit. loc.* extra hæc quidam existimant, ad probationem in continenti faciendam, conducere posse non solum confessionem actoris, aut acta iudicialia, sed etiam documenta alia in originali producenda & recognoscenda Hæc *Brief und Siegel Ordin. Iudic. Saxon. cit. §. 7. ibique MARTINI vid. & LVDOVICI cit. cap. §. III.* Ast in diuersam plane absentiam, qui nullam exceptionem in continenti liquidam esse adstruunt, nisi quam aut ipse actor confiteatur, aut quam reus statim, cum eam allegat, productis actis & documentis iudicialibus, nullam recognitionem requirunt nec diffessionem admittentibus, veram esse doceat: si secus sit, aut per replicas actoris controuersia exceptionibus rei obmoueat, has, tanquam altioris indaginis atque turbidas, post litis contestationem reiciunt. *conf. ILL. DE BERGER cit. loc.*

Cautela quædam generatim circa processum obseruanda.

§. VI. Hæc paulo latius & distinctius exponenda fuerunt, quæ sint Ictorum primariae de hisce exceptionibus doctrinae, tam vt secundum eas rectius possim vsum earum examinare, tam vt inde pateat, me sufficienter ac bona fide naturam & qualitatem earum, & quicquid pro iis commendandis dicatur, expendisse: nunc quoque deducendum est, an utilitas æqua in disceptione iudiciali litium ex iis speranda sit, nec ne, & quæ de impedimentis iustitiæ inde oriundis sint notanda? Equidem scio, quod primaria cura & iudicum, in dirigendis litibus in foro agitatis, & legislatorum, in legibus circa iudicia faciendis, esse debeat, vt litigia quam celerrime expediantur, sumtibus, quantum fieri possit, parcat, vicilitigia euitentur, rei ab iniusto impetu

IMPEDIENTIB. IVSTITIAE IMPEDIMENT. II

petu pulsantium tuti reddantur, breuibus, vt solennibus inutilibus reſectis, ordine procedendi ſummario, vti dicunt, ius ſuum cuique tribuatur. Enim vero curæ, inquam, fit, ORDO procedendi ſummarius, curæ fit vtriusque partis ius, ne vitiligis a reo excitatis, eiusque calumniis iuſtæ aëtoris cauſæ iniuſta iniiciatur mora, ſuntibusque inutilibus is vexetur, aut nimis properata ac tumultuaria tractatione cauſæ, iuſtitia magis euertatur, quam vt reus ab his malis ſecurus præſtetur, neque huius deſenſio in illius læſionem abeat, ſed vtriusque litigantis in celeri tractatione ius ſit ſecurum, ſecundum §. 7. Certe non quævis celeritas, in ordine tractandi litis in iudicio, commendanda eſt, ſi ea cum iniuria alterius coniuncta eſt. Multo minus quiuis diſceptionum iudicialium modus, qui ſummarii proceſſus nomine inſignitur, quæ ſpeciem eius præſe fert, re ipſa talis eſt, qualem ſe eſſe mentitur. Sed non raro proceſſus qui ſummarius dicitur, tantum minus ſolennior, nequiquam vero breuior atque celerior, & a ſuntibus inutilibus magis vacuus eſt, quam ordinarius, & Labyrinthus eſt inextricabilis, ac confuſio, qua nihil aprius ad lites ita impediendas, vt expediiri iterum vix poſſint. Id mox accidit, ſimul ac in litibus pertractandis, ſub obtentu omitendarum ſolennium, ipſe ordo, quem recta ratio obſervandum docet, adeoque ad proceſſus integritatem & ſubſtantiam pertinet, negligitur. In hanc obleruationem facile impingunt, qui ſummariam litium tractationem ſuadent, dum aut culpa, aut conſilio ea, quæ ad rationalem ordinem ſumme neceſſaria ſunt, prætereunt, adeoque ipſum proceſſum turbant. Facile igitur quilibet concedet, quod hætenus expoſitis cautionibus in celeritate iudiciorum ad modum ſit opus.

§. VII. Quodſi hæc ad litis ingreſſum impediendes exceptiones applicem, & celeritatem lites expediendi, ex his ſperatam ſecundum ea examinem; ordinem iudiciorum naturalem & breuem iis ad modum turbari, iuſtitiamque

Transitio.

12 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM

que impediri, deprehendo: earumque processus, & quid Doctores circa eum ex Iure Rom. adferunt, videtur mihi incurrere in reprehensionem, qua L. LAVINIUM notauit TERENTIUS in *proleg. Eunuch. vers. 7. seg.* his verbis.

Qui bene vertendo, & eas describendo male, ex

Græcis bonis Latinas fecit non bonas:

Idem Menandri Phasina nunc nuper dedit.

Atque a thesauro scripsit causam dicere

Prius vnde petitur aurum, quare sit suum,

Quam illic qui petit, vnde esset thesaurus sibi,

Aut vnde in patrum monumentum peruenerit.

Arguit scilicet TERENTIUS L. LAVINIUM, qui fabulam, cui est nomen thesaurus, ex MENANDRO vertit, quod introduxerit adolescentem, cuius seruus in patris monumento thesaurum inuenerat, præsentem sene quodam auaro, qui agrum in quo monumentum erat, ab adolescente emerat, atque thesaurum tanquam a se ob tumultum hostile defossum, sibi vindicabat, cumque adolescens iudicem adisset, senex prius causam suam egerit: notatur ergo Lauius quod partes actoris reo contra naturam iurisque consuetudinem dederit: adolescens enim probare debebat, thesaurum suum esse, senex autem tanquam reus causam tutari suam: quæ ex DONATI, PETRI MARSI *aliorumque commentariis ad hunc TERENTII locum obseruat* P. ANTESIGNANVS. Sane recta ratio iubet, quod si lis ordine pertractanda sit, vt in primis controuersie status rite formetur, de intentione actoris, deinde vero de intentione rei actori aduersa solliciti vt simus: & actori ante omnia factorum a se propositorum probatio incumbit atque imponenda est, antequam ad rei allegationes probandas properemus. Frustra enim disceptatur, an factum, in quo se fundat actor vitium habeat, aut an ius actoris iam sublatum & extinctum sit, prius quam constat, an vnquam ius quoddam ipsi natum, aut factum celebratum fuerit. Quapropter ICI in omni processu quandam litis contestationem & responsionem rei de

Observatio
prima de im-
pedimentis ex
his exceptio-
nibus oriun-
dis.

de veritate eorum quæ ab actore proponuntur requirunt, & ad integritatem processus pertinere, merito arbitrantur
 VMMIVS *ad Process. Diss. 12. n. 13.* cum impossibile sit, disputare ordine, nisi scias de quo disputandum. Inde est quod Doctores processus iudicarii sollicitè distinguant declarationem rei, de veritate factorum ab actore prolatorum, ab exceptionibus rei, & quod has demum post illam regulariter exponendas esse velint: quod quidem non solennitatis festiæ gratia, sed confusionis & litium protractionis auertendæ causa, iure fit: quoniam proxima est confusio, vbi diuersæ istæ defensionum species commiscetur. Eandem ob rem tolerare nolunt libellum, in quo actor miscuit cum factis fundamentum actionis suæ constituentibus ea, quæ ad replicas pertinent, anticipando refutationem exceptionum a reo metuendarum, utpote ex quo turbulentum iurgium, non processus legitimus, oriretur. Ast in omnia hæc præcepta optima ratione nixa, allegatione exceptionum litis ingressum impeditium peccatur; nam contra naturalem ordinem status controversiæ, de veritate intentionis actoris, formatio omittitur, & ante probationem factorum ab hoc propositorum de veritate allegationum a reo obiectarum cognoscitur, ac prius quam constet, an actori vnquam ius aliquod natum fuerit, frustra disquiritur, an ius illud iam sit sublatum & extinctum, simulque ordo litigandi peruertitur ac confunditur. Plane non video, cur hæc regulæ tantum aliquando obseruandæ sint, aliquando autem negligendæ: si enim ordinè litigandi celeri inferuiunt, cur non obseruantur, & sine ratione ab iis receditur? si autem celeritati legitimæ obstant, cur non prorsus reiiciuntur? Quæso quam ob rem litis contestatio commutatur cum exceptionibus? quod dogmata adducta, & omnibus ICTis familiaria, non admittunt: qua de causa permittitur reo anticipatio, quæ actori non licet? Et quid fiet denique si actor iterum loco responsionis categoricæ nouas allegat replicas,

14 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM

& his iterum duplicæ opponuntur? turbidæ quandoque fiunt, inquires, exceptiones litis ingressum impeditas: sed inquam, turbidus semper fiet processus, præposteratio ordinis iudicarij iniqua & solida ratione destituta, atque officiorum personis litigantibus propriorum anastrophe inexcusabilis, & quæ inde sequitur, iustitiæ dilatio.

Observatio se-
cunda.

§. VIII. Si porro in mentem reuocem, fugere esse reorum; si animo contempler iura, & fauorem reorum, in legibus naturalibus fundata, ex quibus, actoribus nihil probantibus, rei absoluedi sunt, etsi nihil præstiterint; si cum his conferam onera & pericula probantium: tantum abest, vt mihi persuadere possim, has exceptiones a reis sæpe allegari, processui celerioem, simul tamen non iniustum, finem imponendi causâ, vt potius grauissima mihi præbeat suspicio, imo conuincar de malo reorum hac in causâ consilio. Quis enim crederet, obsecro, tam profusæ liberalitatis quempiam reorum esse existurum, vt remissum actori onus probandi in se transferri cupiat? Quin non opus est coniecturis & suspicionibus iudicare; effectus enim testatur sat manifeste de causâ: nimirum postquam exceptiones peremptoriæ in vim litis ingressum impediendum oppositæ turbidæ, vt loquuntur, factæ, atque tanquam altiori indagine indigentes post litis contestationem reiectæ sunt, reus ad actionem responsurus, sine dubio facta, quibus aduersarij intentio nititur, falsâ si sint aut dubia saltem, negabit, ac vereor ex eo, quod vt plurimum fit, ne vera quoque facta sit negaturus. Noluit ergo conuentus actori probationem condonare, noluit onus aliquod allegationibus suis in se transferre: quid ergo voluit? certe nihil aliud, quam vt hoc sub prætextu studeat, responsionem directam planam ac sinceram ad contenta libelli detrectare & differre, vtque eo ipso maiorem, quam fas & ius permittit, fugiendi & litem protrahendi occasionem nanciscatur.

§. IX.

§. IX. Ne vero quis putet, quod reus quidem nolit ^{Observatio}
 probationem auctori, iure ipsi impositam remittere, & onus ^{tertia.}
 probandi directo contrarium intentioni agentis in se de-
 voluere; sed quod exceptiones ab intentione auctoris di-
 versas opponat: repono, quod deducta de eadem re dicta
 sint & valeant, quæ studio breuitatis non repeto. Vte-
 rius tantum insisto iis hoc argumento: aut reus scit, inten-
 tionem auctoris veritate niti, aut nescit, vel plane falsam eam
 esse scit. Si prius; cur non responderet directe, & eam in-
 ingenue fateatur, ac tunc allegationes suas profert, earumque
 suscipit, si negentur, probationem, si ipsi curæ sit, breuio-
 rem reddere litem? dimidia enim pars processus hoc mo-
 do transacta esset. Si posterius; cur non litem contestatur
 negando facta libello comprehensa, & requirit earum pro-
 bationem ab auctore per agendam? Dum enim scit facta esse
 falsa; sciet quoque, vix possibilem esse eorum probationem.
 Si dubia sint facta, eorumque probatio possibilis, aut metuat
 ne corruptis testibus auctor iudici fidem faciat, falsa licet sit
 actio: nihil periclitabitur expectando probationem aucto-
 ris, & tunc demum subeundo probationem exceptionum
 suarum; quibus demum indiget, si actio vera sit, quæ quod
 naturalibus principiis consentanea sint, non opus est, pro-
 iixe enarrare; quod autem legum civilium sanctio idem
 probet, infra *ex L. 9. C. de Except.* exponam. Taceo quod
 minus periculum sit, expectare probationem, ab auctore per-
 ficiendam, quam ipsam in se suscipere; præsertim cum illo
 casu, etiam probatio contrarii reo liceat. Denique si quis
 diceret, reum falsæ quoque vel dubiæ intentionis probatio-
 nem auctori remittere velle, iureque suo uti nolle: iterum
 quæro, cur non diserte actionem fateatur, cur non perspi-
 cue probandi necessitatem remittat, & tunc exceptiones
 exponat atque probet? Enim vero hanc nunquam seriam
 esse rei voluntatem, in præced. demonstratum est.

§. X. Nemo quoque inficias ibit arbitror, quod, ^{Observatio}
 quo plura sint litis contestationis impedimenta, eo maior ^{quarta.}
 fit

fit occasio, vexandi actores, & lites protrahendi. Id ipsum enim non solum quotidiana experientia docet in exceptionibus dilatoriis, sed etiam inde apparet, quod eo plures & prolixiores oriuntur disputationes, & quaestiones litis accessoriae, quae sine dubio celeritatem processus impediunt. Praesertim cum eo maior detur materia appellandi, aliaue remedia suspensua interponendi: quamcunque enim sententiam tulerit iudex, semper alteruter, se grauatum esse, existimabit in tanta Doctorum de his exceptionibus discordia, quam §. 5. exposui. Et sic sane entia multiplicantur praeter necessitatem, in alterius iniuriam.

Observatio
quinta.

§. XI. Non parum conducet ad cognoscendam penitus ineptitudinem harum exceptionum in abbreviandis, & vim in protrahendis processibus, si perpendantur incommoda, quae ex ipsa vulgaris doctrinae hypothese fluunt. Ut autem auctoritati auctoritatem statim in initio opponam, quo iis aliquid dem, qui nil nisi auctoritates admittunt, suspectas eas admodum reddidit *LVDOVICI Einleitung zum Civil-Process. C. XIV. §. IV.* Is scilicet, etsi §. 3. extra omne dubium positum esse censuerit, quod omnes peremptoriae exceptiones in continenti probabiles sint litis ingressum impediennes, diserte docuit, quod in processu executiuo ante recognitionem documentorum locum non inueniant exceptiones litis ingressum impediennes, licet vel maxime reus ad eas probandas proferat documenta liquida, sed quod ante omnia fieri debeat recognitio documentorum ex quibus actor litem ipsi intulit. Quod si ergo exceptiones istae aliquid facerent, ad celeritatem iustitiae administrationem, cur non pariter admittendae essent in processu executiuo quam ordinario? in quo eo magis audiendae essent, cum in isto processu ordinarii apices non tam solliciti attendi debeant. Si vero eiusmodi allegationes breuitati & naturae summarii processus contrariae sint, eique moras iniciani; quo modo ex illis in processu ordinario emolumentum spe-

IMPEDIENTIB. IVSTITIAE IMPEDIMENT. 17

ſperandum erit, ac promta & parata in iuſtitia adminiſtranda celeritas.

§. XII. Requiritur omnes, qui has exceptiones deſendunt & reo ſuadent, vno ore, vt ſint in continenti liquidae; eas autem, quae altioris ſunt indaginis & turbidae factae, reiciunt poſt litis conteſtationem. At hoc modo raro proderunt quicquam iſtae allegationes, plerumque enim de iis non liquet in continenti, ſed turbidae ſiunt: de cuius rei veritate experientia forenſis non ſolum eſt magiſtra, verum etiam mox ex liquidis argumentis apparebit. Quin ſi iterum auctoritatem urgeas, nec haec deerit: ſic DANIEL MOLLEVS, quem ſupra citavi, qui tamen tantum tres exceptiones nempe transactionis rei iudicatae, & iuriſiurandi huc retulit, in *Semeſtribus Lib. I. Cap. I. §. 2.* de iis ingenuum hoc iudicium tulit: *Semper tamen fere, quod altiore indaginem requirant, reiciuntur, & reo litis conteſtatio iniungitur, licentia illi conſeſſa, poſt litem demum conteſtatam in vim peremptoriae iis, ſi velit, vt utatur.* Cum autem plerumque turbidae ſiant, ſane quoque plerumque in iis diſceptandis fruſtra tempus teritur, & ſuntus inutiles aetori efficiuntur, ſimulque & proceſſus & iuſtitia fere ſemper protrahitur. Eſt enim dicas, aliquando tamen rem aliter ſe habere poſſe: ſcire tamen debes, quod leges praetereant, id quod ſemel atque iterum fit. *L. s. D. de LL.*

§. XIII. Verum paulo diſtinctius adhuc ſecundum ipſius negotii naturam conſiderandum & deducendum eſt, quam raro haec exceptiones in continenti liquidae fieri, & ſtatim probari poſſint, ſed quod plerumque illiquidae ſint, & altiore diſquiſitione indigeant, aut quae incommoda ex iis naſcantur. Et quidem initio moneo, quod ſi nihil eſſet, vnde exceptiones iſtae illiquidae ſint iudicandae, & turbidae reddi poſſint, ſi nihil aliud adeſſet, vnde mora iuſtitiae iniiceretur; *ipſum liquidum erit illud, quod iſta omnia ſuperflue efficere poterit.* Quot enim & quantae ſunt controuerſae, quando talis exceptio dici poſſit in continenti

Obſervatio ſexta.

obſervatio ſexta

Obſervatio ſeptima.

hosp

nenti liquida, quæ nec legibus illis provincialibus, quæ eiusmodi defensionibus reo concedunt ante litis contestationem, perspicue sunt definitæ. Dissensus hos iam §. 5. commemoravi, ideoque eos hic non repetam, sed tantum notabo, quod utrique litigantium iis antea præbeatur, instituendi disceptionem prolixam ac pene inexplicabilem an exceptio a reo prolata sit liquida in continenti, necne: quamcunque autem opinionem ex tot contrariis, aut altera pars, aut iudex elegerit, altera pars poterit semper in contrariam ire sententiam, eamque pro virili tueri donec sat sumtum & temporis consumtum sit.

Observatio
oçtana.

§. XIV. Quicquid autem dicas in continenti liquidum, semper fere, exceptiones litis ingressum impediennes indigebunt altiori indagine & sient turbidæ, uti DAN. MOLLERS existimat. Aut enim desideras actoris confessionem, aut admittis probationem minus solennem & imperfectam, aut requiris solennem & perfectam. Posterius sane non affirmabis; aut si affirmare velles, regerem ex §. 8. & 9. quare non respondeatur ante omnia potius ad contenta libelli, & cur turbato ordine iudiciario reprobationem seu probationem exceptionum ante actionem & formationem status controversiæ instituas, quodnam emolumentum inde expectes, quomodo tibi differat in continenti liquidum & altioris indaginis esse? Ergo certe prius cupies: sed æque infelici successu.

Observatio
nona.

§. XV. Vix sperandum erit, quod ex actoris confessione exceptio rei futura sit in continenti liquida. Namque actor consilia rei imitabitur, atque pari modo, uti reus, facit, studebit euitare responsionem directam atque perspicuam ad exceptionem rei; adeoque exceptio non fiet statim liquida, orietur potius acerrima disputatio, an actor prius reo, an reus prius actori respondere teneatur; in qua questione discutienda facile tantum, ne dicam maius, temporis spatium absumitur, intra quod, si reus ad actionem negando respondisset, probatio ab actore peracta fuisset. Neque video, quod

quod salua æqualitate iurium & ordine naturali actor cogi possit, vt respondeat prius reo, quam hic illi: maxime cum omnium in ore sit regula iuris: *excipiendo reus sit actor.* Quapropter præpostera potius est, & genuina ratione destituta, anastrophe, vti §. 6. 7. deductum est, quam laudari possit sententia, quam hoc in casu quidam Icti ferre solent ac commendant, & his verbis concipere solent: *Das Kläger sich auf die exceptionem litis ingressum impediendem einzulassen schuldig.* Adde huic adhuc, quod iudici aut statim aperte liqueat de exceptione, quid tunc opus erit actoris responsione, & cur non potius statim reus absoluitur, aut non liqueat, cur non reicitur exceptio post litis contestationem, imposita reo necessitate respondendi ad actionem? si autem actor allegationes rei absolute ac directe nullis adnexis nouis defensionibus, nullaque de iure mota controuersia fateretur: tunc sane quicquam prodesse reo: est tunc nulla erit controuersia, idque me non tangit, cum quilibet iuri suo renunciare possit: atque eiusmodi casum, aut nunquam aut semel per seculum existitutum, parum curo.

§. XVI. Expendendum nunc amplius occurrit, quomodo circa confessionem actoris, eo que forte exceptiones negante, in continenti de iis iudici fidem, facere possit reus extraordinaria probatione: vbi initio sese considerandum offert tempus; quo probatio ista prægenda sit. Pauci hac in re assentiunt iis, qui nullam aliam admittunt probationem, quam quæ a reo vna cum oppositione allegationum suarum atque in primo termino affertur, plerique in diuersam abeunt sententiam, atque primo termino & $\tau\delta$ in continenti durationem quandam ac latitudinem tribuunt, forsitan quoque ni fallor etiam dabunt longitudinem: quippe existimant, quod negata ab actoris exceptione, aut obiecta oppositione quod non sit liquida, rei offerenti se ad eam liquidam faciendam, indulgendum sit spatium intra quod præstanda præstet. Huius spatii determina-

Observatio
decima.

etiam 740.
etiam 747.

minationem arbitrio iudicis relinquunt BERLICH *P. I. Concl. 29. num. 10.* MENOCH. *de Arbitrar. Iud. quest. c. 7. n. 13.* VMMIVS *cit. l. Diss. 8. Th. 9. §. 57.* Alii id in continenti fieri existimant, quod intra mensem fit, RICC. *in Prax. forens. Eccl. P. III. Ref. 479.* Alii indulgent sex septimanas CARPZ. *P. I. c. 8. Decis. 13.* MARTINI *cit. Comment. ad Ordin. Iud. Sax. ad Tir. XI. §. 8. n. 2.* Quidam denique id accipiunt pro omni illo intermedio temporis spatio, quo disputatur super exceptione peremptoria, an litis contestationem impedire debeat, donec concludatur in causa, additis insuper variis limitationibus, ob quas ne hoc tempore quidem finiatur probatio in continenti peragenda LANG. *Isagog. Cap. XXI. §. 319.* Patet ex his, quod ordinarius probandi terminus sub probatione in continenti facienda comprehendatur, quamvis sententiam ex adductis sequi liceat: adeoque illud tempus, intra quod actor actionem suam probare debuisse & potuisset, atque de iure eius facile constare potuisset, plerumque frustra in disputatione de liquiditate exceptionum absuntur, *per antea deducta.* Prætermittit moras quas neccere possit reus, aut petendo dilationes termini, aut negligendo eum; taceo lites quibus, hoc modo occasio datur.

Observatio
vndecima.

§. XVII. Ipsa media quod concernit, quibus in continenti probatio exceptionum perficienda est, ea non minoribus incommodis premi mihi videntur. Si enim cum VMMIO *cit. loc.* testes huc referamus, quos reus in præsentia habet, & de quibus iudici iterum arbitrium relinquunt: aut ordinario modo testes examinandi sunt, aut extraordinario & minus solenni per modum demonstrationis, ut dicunt, & summano examine instituto. Priori casu non differt probatio in continenti a modo probandi ordinario, quem tamen omnes demum post litis contestationem collocant & tanquam rem altioris indaginis æstimant, tam propter solennitates, quam articulorum & testium habilitatem, atque interrogatoria & alia huius generis

IMPEDIENTIB. IVSTITIAE IMPEDIMENT. 21

ris plura: nec scio quænam exceptio tunc manebit simpliciter peremptoria atque altioris indaginis post litis contestationem opponenda & deducenda, adeoque tota regula processus iudicarij de iis post litis contestationem demum proponendis, & de litis contestatione categorice facienda atque formando statu controuersia; absorbetur & peruertitur per exceptiones litis ingressum impediens. Posterior vero summarium scilicet testium examen sine iniuria actoris admitti nequit: priuaretur enim actor iuribus & beneficijs quæ in commodum eius, contra quem probatio suscipitur, legibus indulta sunt, atque reus, contra iuris regulam & actore inuito, ex qualibet causa ordinaria & ordinario litigandi modo tractanda, facere posset causam summariam; simulque reus, si exceptio litis ingressum impediens non prorsus calumniose obiecta sit, sed quædam suspicio de ea effici posset, intendit vt imperfecta & superficialia probatione exceptionis, quam legitime probare desperat, elabatur actione. Vteris itaque iurisiurandi delatione. Enim vero hæc æque commode & facile adhiberi posset post litis contestationem propositis exceptionibus, quam ante eam: nec rationem video ob quam iurisiurandi delatio regulam & ordinem processus destruere debeat, aut quid inde reus lucri capiat iusti, si ante responsum ad actionem iurandum inferat; atque hac conditione iterum tota regula de formando ante omnia statu controuersia; intuitu actionis & respondendi ad eam necessitate absorbetur, mireque partes processus inuicem commiscentur. Adde quod & de hoc probandi medio plerumque tales moueantur controuersia; vt raro in contententi liquida inde sit intentio, dum & ipsa delatio iurisiurandi an obtineat, an is, cuius conscientia sollicitatur, id accipere teneatur, nec ne, disceptationem & diiudicationem requirat: taceo quod actor probatione proæoneanda conscientia aliisque artibus celeritatem, quæ obtenditur, mox auertere possit. Nec obstat quod ipsi actori

tunc imputandum sit, quod probatio exceptionis non fit in continenti liquida: sufficit enim, quod exceptio tunc non possit dici in continenti liquida, sufficit, quod altior requirat indaginem atque turbida fiat, æque ac si actor replicationem exceptioni opponat, de qua re mox tractandum, sufficit quod finis, quem sibi licti persuadent his defensionibus obtinendum, celerrime scilicet lites expediendi, obtineri nequeat; penes quem quoque culpa sit: neque semper actor de acceptandi iusurandum necessitate disceptans calumniæ argui poterit: sat multæ quippe supersunt rationes, ob quas actor forsan bona fide iusurandum renuet, dum constat, non quamlibet iurisiurandi declarationem coniunctam esse cum obligatione id præstandi. Et quid actori irascendum magis quam reo, dum æque, uti reus responsionem ad actionem amoliri studet, declarationem de veritate intentionis rei fugit? Idem iudicium ferendum de probatione in continenti per documenta facienda, de quibus omnia, quæ iam iam de testibus & religionis illatione deducta sunt, valent. Quæ enim lites de obligatione ad recognoscendum, aut quæ sint documenta liquida, agitantur? Quid ve fiet, si actor ad diffensionem paratus sit. Deinde non omnis recognitio documentorum statim etiam confessionem & probationem eius, de quo ea producens fidem facere vult, infert; sed recognoscuntur salvis exceptionibus; adeoque & hoc modo altior res requiret cognitionem: si vero istæ exceptiones non debeant attendi: iterum actori manifesta iniuria infertur; adde his dicta §. II. Enimvero publicis & iudicialibus documentis probationem statim fieri posse adstrues, quoniam ista recognitione non indigent. Equidem incias non ibo, quod facilius his mediis expediri possit probatio. Sed constat etiam inter omnes, quod etiam ista documenta in nonnullis locis agnitione indigeant: deinde nec ista documenta omnes exceptiones respuunt, sed sæpe in quæstione est, an id, ob quod proferuntur, per

per ea probetur nec ne. Quin licet hæc mittere vellem, omnia tamen incommoda, quæ generatim in §. §. *antedentibus* deduxi, & in sequentibus adhuc sunt exponenda, pariter premunt exceptiones litis ingressum impediētes, siue per documenta publica siue alio modo probatio earum peragenda suscipiatur.

§. XVIII. Quocunque enim modo eas in continen- Observatio
duodecima.
ti liquidas facere posse existimet, mox actor eas reddere poterit altioris indaginis atque turbidas, tam reprobationem urgendo, quam replicas opponendo. Quodsi ergo reprobatio actori concedatur; satis patet, quod exceptio non sit in continenti liquida, & ordo procedendi magis magisque turbetur; si autem ea actori denegetur; merito de iustitiæ denegatione querelas mouebit, atque iniquus rei fauor in aprico erit. Idem est si exceptioni, quocun- que modo liquidam eam reddere velit reus, actor in replicas nouas opponat allegationes. Has enim, licet sollicitam & accuratorem magis requirant cognitionem, tamen sine aperta iniquitate & contradictione, vel ideo non poterunt reiicere Icti, dum concedunt, quod actor, in processu executiuo agens, rei exceptioni in continenti liquida opponere possit replicationem altioris indaginis BERGERVS *Elect. Proc. Execut. §. 38.* Hoc autem posito, quicun- que deprehendere poterit, quod tam exceptiones litis ingressum impediētes, quam totus ordo procedendi conturbentur atque confundantur. Non quidem ignoro, quod MARTINI *cit. Comment. ad Tit. XI. §. 8. num. 3.* cum quibusdam aliis Ictis, quos antestatur, velit, vt reus, si replica sint illiquidæ absoluatur, & actor ad probandam replicationem admittatur. Verum non video, quo iure & ex qua ratione id asseri possit, id autem sentio, quod absolum sit, reum ideo absoluere velle, atque quod hoc facto processus adhuc turbulentior reddatur, dum neglecta actione, absurdiore præposteratone de replicatione disce-

24 DE EXCEPTIONIBVS LITIS INGRESSVM

disceptatur. Sed fieri ita solet, vt admissio vno absurdo, plura mox superflue inde redundant.

Observatio
decima tertia.

§. XIX. Paucis etiam mentio facienda eorum incommodorum, quæ in celeri iustitiæ administratione tunc maxime nascuntur, si exceptiones litis ingressum impediennes liquidæ non sunt, sed a iudice post litis contestationem reiciuntur. Videlicet dum sibi persuadent ICTI, quod hæ exceptiones ante iudicium ceptum litem primere possint; reum iis oppositis ad iudicium suscipiendum cogi non posse aiunt, adeoque ab euentuali litis contestatione, quæ secundum regulam fieri deberet, eum liberant, *vmm. cit. loc. MARTIN. cit. Tit. XI. §. 7. n. 29. sq. ibique cit. Statuta ac ICTI.* Non dubito quemcunque deprehensurum esse protractionem litium, quæ inde efficitur; si modo consideret, quam salubri consilio Imperii legibus & provinciali iure constitutum sit, quod litis contestatio exceptionibus dilatoris euentualiter addi debeat, quo calumniis reorum, moras necere studentium, obuiam eatur. Adferes forsân huic malo consilium; quod passim Statuta processualia iam constituerunt. *vid. MARTINI cit. loc.* dices scilicet, quod legali sanctione constituendum sit, vt reus etiam exceptionibus litis ingressum impediennibus euentualiter iungere debeat litis contestationem. Sed nihil efficies: quemadmodum enim constat, quod in dilatoriis discutiendis multum temporis & sumtuum frustra consumatur: ita sequitur quod iis auctis & amplificatis, occasio eiusmodi incommodorum augeatur. Atque notes velim quod hoc modo exceptionis litis ingressum impedienns inutilitas magis aperta fiat: aut enim reus in subnexa euentuali litis contestatione fatetur actionem, quid tunc prodest antea exceptionem proposuisse; aut negat eam, & quid tunc ea indiget? per deducta §. 8. & 9. Nec exiguum est breuitatis litium impedimentum, cui hæ exceptiones causam dant, quando forsân iis remotis, reus litem contestari iustus, actionem postea negare vult, negatio autem

autem ista exceptioni in exordio litis oppositæ contraria fit: prolixa enim & satis ambigua disceptatio instituitur, an reus tali exceptione factus sit intentionem actoris, an vero eam adhuc ipsi negare liceat, & quomodo hæc cohæ- rere possint. Nam licet non ignorem vulgare dictærium, quod ex *L. 9. D. de Except.* deriuant: quod qui excipiat non fateatur; scio tamen quod non omnes ICI huic bro- cardico absolute subscribant, sed ex iustis rationibus ab eo non nunquam recedendum esse existiment, nec contra- riarum exceptionum oppositionem admittere velint *conf. CUIAC. lib. 9. obseru. 36.* habebunt igitur litigantes hoc casu, quod in vtramque partem disputabunt. Accedit præterea alia lites æque dubia, quæ ex reiectione exceptionum litis in- gressum impedientium euenit, an sc. ex post litis contesta- tionem tanquam simpliciter peremptoriæ iterum locum ha- bere queant, maxime si iudex eas in sententia reo non refer- uauerit, adeoque non addiderit clausulam, quam commen- dant: *es werden ihm aber seine exceptiones, so viel deren er heblich, nach beschehener Krieger. Befestigung zerstöhrlicher Weise einzuwenden billig vorbehalten.* Sed concedam quod plerique Doctores, quorum dogmata multis in locis legi- bus approbata sunt, istas defensiones reo iterum post litem contestatam concedant, et si per sententiam reseruata non fuerint MARTINI *cit. §. 7. n. 6.* & quod reseruandæ sint ex BARTOLI auctoritate ac FRANC. DE ALB. ratione, quam refert BLANCVS *cit. loc. quoniam exceptio, que opponitur in iudicio præparante, quæ requirit altiore indaginem, venit examinanda in iudicio præparato:* certe tunc existet con- trouersia non adeo facile expedienda, an eo casu earum pro- batio permittenda sit reo, simulque an ipsæ locum habeant nec ne, si earum probationem, quæ in continenti fieri de- bebatur, seu intra spatium a iudice ex arbitrio præfixum, ante litis contestationem neglecto termino præfixo deseruerit reus. Neque illa iniquitas omittenda erit; admittam iterum post litis contestationem exceptione semel turbida facta,

D

cuius

cuius probationem reus ante litis contestationem subierat, vel saltem cuius probandæ terminus ipsi indultus erat, quod reo duplex probatio, & duplex probandi spatium, cum detrimento aëtoris concedatur, cum tamen dilatio probatoria, prima licet sit, statim debeat esse peremptoria: simulque actor cum temporis, & frustranearum expensarum iactura inuitum in prolixum processum a reo trahitur, quod incommodum tali exceptione reus a se amoliturum simulabat; adeoque de fraude eius inde superflue constat. Nec aliquid proficeret, etsi quis dicere vellet, quod pleniore probatione reo ante litis contestationem permilla, ea postea ipsi iterum concedenda non sit. Namque semper defensionis fauorem vrgebit reus, atque quod in dubio præstet, eum audire quam condemnare, eoque ipso noua lis emerget, de probationis denegatione. Præsertim cum vix nunquam dici poterit ex hypothese vulgari, quod ante litis contestationem plenior probatio peracta fuerit, dum testes multi non admittunt, dum breuiorem instituere cognitionem præ se ferunt: quod si autem plenior factam esse cognitionem, adstruere quis velit, tunc sane ipse fateretur, quod probatio in continenti liquida verbis non re ab ordinaria probatione differat.

An hæ exceptiones fundamentum in Iure Rom. habeant.

§. XX. Dictum est §. 5. quod ICti exceptiones litis ingressum impediens tam ex Iure Romano, quam ex Iure Canonico deriuare studeant: itaque vti in antecedentibus deductum est, quod iustis principiis celeris processus illi litium tractatio non conueniat, breuibus erit exponendum, quatenus ex Iure Romano & Canonico defendi possit disceptatio exceptionum rei ante responsionem ad actionem, & quomodo Latii leges ad fora Germanica applicari queant. Quod ad Ius Romanum attinet, vix licebit inde hæc reorum munimina deducere, si inspiciamus *L. 9. C. de Exception.* hæc potius exacte composita est ad principia *supra* §. 7. & 8. exposita. Expediit autem, cum omnes ad Ius Romanum prouocent, vt ipsa legis verba describam: videlicet.

licet IMPERATORES DIOCLETIANVS & MAXIMIA-
 NVS rescripserunt hunc in modum: *Si quidem intentionem*
actoris probatione deficere confilis, NULLA TIBI DEFEN-
SIO NECESSARIA EST. Si vero de hac CONFITENDO,
EXCEPTIONE te munitum esse asseueras, de hac TANTVM
AGI conuenit. Nam si etiam de intentione DVBITAS: ha-
bita exceptionis CONTESTATIONE, TUNC DEMVM,
cum intentionem suam secundum asseuerationem suam petitor
probauerit, HVIC ESSE LOCVM MONSTRARI CONVE-
 NIT. Luculenta satis hæc sunt, vt non opus sit, commen-
 tatione superflua soli lumen inferre. Ego magis existimo,
 quod secundum hanc legem accipienda sint, quæ aduersa
 sentientes ex Iure Romano proferunt *secundum §.5.* Quid
 ergo dissentientes ex Iure Romano præsidii sibi persuadere
 possint, non video. Enim vero commemorauî *supra §.5.*
 rationes, quæ ex processu Romano antiquo pro contraria
 doctrina proferuntur: has ergo breuibus vt expendam,
 meum est. Consistebat autem, vt rem breuiter exponam,
 maxima earum vis in eo: quod prætores causa cognita de-
 mum actionem & iudicium concesserint, indeque sæpe iu-
 dicium propter rei exceptiones denegauerint, idque maxi-
 me factum sit, si eiusmodi defensionibus reus vltus fuerit,
 quibus intenderet, actori nequidem stricto iure ius vnquam
 competiisse, aut, quod competierit, ipso iure sublatum esse.
 Verum quidem est, quod hoc modo comparata fuerit litium
 in foro Romano tractatio: minime autem inde defendi pot-
 est exceptionum litis ingressum impedientium ante respon-
 sionem ad actionem & litis contestationem discussio. Pro-
 fus enim non sequitur, quia non nisi causa cognita iudex pe-
 daneus a prætore addictus, vel actionis formula actori ad iu-
 dicem data fuit, ergo plane non respondit reus ad actionem,
 sed ante omnia de exceptione eius disputatum fuit. Ec-
 quisnam probare poterit, quod nulla rei responsio facta sit,
 de intentione actionis se declarandi causa, antequam ad iu-
 dicem pedaneum venisset? Certe contrarium docet tota

ratio processus Romani antiqui & eorum quæ coram præ-
tore agitabantur, seu *in iure fieri* dicebantur. Ipsa nimi-
rum cognitio, cum qua iudicium concedebat prætor, id
ipsum sufficienter indigitat: cum non credam, quemquam
aufurum esse dicere, istam cognitionem tantum rei excep-
tiones attigisse. Ac si quis tale quid asserere vellet, ob-
stabit ipsi locus CICERONIS *Partit. c. 28.* quem pro hac
cognitione citari §. 5. accepimus, in quo hæc relata esse le-
gimus: *atque etiam ante iudicium de constituendo ipso iu-
dicio solet esse contentio, cum aut, sit ne actio illi, qui agit,
aut iamne sit, aut num iam esse desierit, aut illane lege, hisne
verbis sit actio, queritur: que etiam si ante quam res in iu-
dicio venit, aut concertata aut diiudicata, aut confecta
non sunt: tamen in ipsis iudiciis permagnum habent pondus.*
Deinde ita ait: *quare de constituendis actionibus accipiendis
subeundisque iudiciis, de excipienda iniquitate actionis, de
comparanda æquitate, quod ea fere eius generis sunt, ut,
quanquam in ipsum iudicium sæpe dilabantur, tamen ante
iudicium tractanda videantur, paululum ea separo a iudiciis,
tempore magis agendi, quam dissimilitudine generis: IDEM
II. de inuentione ait: ibi, scilicet in iure, enim & exceptio-
nes postulantur, & quodammodo agendi potestas datur, &
omnis conceptio priuatorum iudiciorum constituitur.* Ex
his locis, quos cum GERHARDO NOODTIO *de Iurisd.*
lib. I. Cap. XV. & BROIDAEIO *in Prætermiſſis ad FRANCO-*
POLLETI Hist. Fori Rom. Lib. V. Cap. IV. p. 247. qui adhuc
FABIVM lib. 3. c. 6. Inst. Orator. addit, in meos vsus deriuo,
abunde constat, quod in iure cognoscendo de iudicii con-
stitutione, non de sola exceptione rei, sed de ipsa actione
eiusque postulatione, & rei contradictione disceptatum
fuerit: ita ut, quæ in iure fierent, atque de quibus testes ad-
vocabantur, adeoque etiam litis contestatio, speciem totius
futuri iudicii continuerint; cum quaestiones istæ, de qui-
bus in iure contentio, plerumque in iudicium dilaberentur: *Conf. NOODT: cit. loc. & Pollet. Hist. For. Rom. c. IV.*

& V.

& V. minime itaque inde colligi potest, quod, quia ante iudicium cognitio interuenerit de eo constituendo, rei ergo responsio non fuerit attentata. Porro idem colligendum est ex formulis, quibus in iure peritor actionem edebat; nam quid sibi voluissent verba solennia? *aio rem meam esse, mihi ius esse, te mihi dare facere oportere* & similia, quid vindictæ & contraindicatio, quid verba rei? *imo me meum esse aio; unde tu manum confertum vocasti inde ego te reuoco, nego me tibi dare debere* &c. quid sacramenta & sponfiones his verbis? *quando negas, sacramento te pronoco*: cur prætor reum tacentem pro negante habuit? quid denique erat iudicii puri datio? si reus non in iure actioni respondiisset, quæ omnia latius explicant ex *FESTO & ISIDORO BROIDAËVS cit. loc. c. IV. & V. SIGONIVS de Iud. l. 21. BRISSON. de Form. Pop. Rom. V.* Deinde aduertendum est, quod non solum exceptio intentionis, quam facti dicunt, qua obtenditur, actoris intentionem nec stricto quidem iure fundatam esse, sed etiam exceptiones quas iuris dicunt, seu quibus actio stricto iure competens ex æquitate elidebatur, in stricti iuris iudiciis coram prætore fuerint contestandæ *NOODT de iurisdict. L. IV.* Quin etiam exceptiones, quibus ipso iure intentionem actoris fundatam non esse adstruebatur, aut ob quas actio non dari dicebatur, non semper coram prætore fuerunt discussæ, sed sæpe in iudicium deductæ; vt apparet ex exceptione doli in iudiciis bonæ fidei, & iurisiurandi *vid. L. 3. D. de Rescind. vendit. L. 38. D. de Hered. petit. L. 9. D. de Iur. iurando*; quemadmodum ex aduerso exceptiones, quæ iuris dicuntur, non raro ipse prætor sine iudice executus est, quod iterum exceptio doli in contractibus stricti iuris probat *L. 1. §. 5. D. de Dol. mal.* prout scilicet aut de facto aut de iure tantum contenderetur. Memores enim esse debemus, quod prætor in quæstionibus iuris, atque vbi de iure & æquo dubitaretur, ac cum opus esset, vt ob defectum formulæ extra ordinem subueniret, ipse interuenerit, quando autem de facto, quod chirographo aut testibus,

demonstratur, contentio oriretur, iudicem dederit: quod pluribus illustrat *NOODT cit. tract. C. VIII.* Ex his facile colligi potest, parum apte hæc omnia ad fora Germanica applicari: in his enim non sunt distincti prætores a iudicibus, non addicuntur iudices pedanei: nullæ sunt formulæ actionum, & exceptionum, nulla distinctio inter actiones bonæfidei & stricti iuris, inter id quod ipso iure non competit, & ope exceptionis tollitur, inter exceptiones facti & iuris, nec exceptiones litis ingressum impediennes iuris sed facti quæstionem continent, non est impetranda a magistratu actio aut exceptio. Differt admodum in his iudiciis litis contestatio, consistens in declaratione directa de veritate factorum ab actore propositorum, a Romana illa testium inuocatione de omnibus in iure pertractatis quoad actionis editionem, rei contradictionem, interrogationes, exceptionum oppositionem, sponsones, formularum & iudicum impetrationem: nulla occurrit ante litis contestationem contra vindicatio, aliaue responsio intentioni directo contraria. Non differunt itaque fieri in iure & fieri in iudicio, nulla indigemus contentione ante iudicium de iudicio constituendo. Proinde semper admittenda est actio & iudicium; nisi ita sit comparata intentio petitoris, vt, etiam si facta ab eo proposita vera sint, nexustamen iuris illis deficiat. Sed hoc casu non opus est exceptione litis ingressum impediennet tanquam peremptoria; cum libellus hoc modo vere sit ineptus, vtpote cui tunc causa agendi deficiat, necesse est. Qemadmodum nec tunc opus est exceptionibus litis ingressum impediennetibus, si quid negetur, quod ad ipsum fundamentum valide agendi pertinet, quorsum exceptio non impleti contractus & non numeratæ pecuniæ referenda: nam huius rei probatio pertinet ad probationem intentionis actoris, adeoque non ad præliminaria, sed ad ipsam causam principalem spectat, & in ipsa principali parte processus, post litis contestationem, dum actor fundamentum actionis suæ probat, simul huius rei probatio

per-

peragenda est. Abunde igitur ex his constabit, quod exceptiones litis ingressum impediētes nec in iure Romano sint fundatæ, nec pro iis defendendis ex processu Romano ea, quæ ante iudicium acceptum contendebantur, ad ordinem tractandi lites in foris Germanicis apte applicari possint: simulque efficitur, quod fundamento destituatur tota subtilitas, ne de exceptione litis ingressum impediēte pronuntiari debeat: Daß Beklagter von der angestellten Klage zu entbinden, sed dicendum sit: Daß Beklagter auf die Klage sich einzulassen nicht schuldig: falsum enim est, quod istæ exceptiones non merita causæ, sed iudicium constituendum concernant, aut concernere debeant, uti persuadere volunt ICti dictis §. 5.

§. XXI. Denique inquirendum est, quid Ius Canonicum de hac re constituerit: sufficiat autem vnicum textum euoluere nimirum *c. 1. De lit. Contest. in 6to*, in quo omnes fundamentum harum exceptionum quærunt. Ut autem res clarius pateat, totum textum apponere conducet: est vero hic eius tenor: EXCEPTIONIS PEREMTORIAE, seu defensionis CVIVSLIBET cognitionem principalis negotii contingentis, ANTE LITEM CONTESTATAM OBIECTVS; nisi de re iudicata, transacta, seu finita excipiat litigator; LITIS CONTESTATIONEM NON IMPEDIAT NEC RETARDET: licet dicat obiector, QVOD RESCRIPTVM NON FVISSET OBTENTVM, si que sum impetranti opposita, FVISSENT EXPOSITA DELEGANTI. Sensus huius capituli satis planus est: apparet nimirum ex verbis finalibus, quod textus hic maxime pertineat ad iudices delegatos, aptus tamen simul ad alios iudices sit, qui instruuntur, in quantum attendere debeant exceptiones rei peremptorias, si ille iis litis contestationem retardare studeat, eas ante litem contestatam opponendo. Eumque in finem pro regula constituitur, quod nulla exceptio peremptoria ante litem contestatam locum habere debeat, utpote qua litis contestatio retardetur; idque ita effe-

Quatenus eas Ius Canonicum & in primis *c. 1. de lit. Cont. in 6to* probet.

effertur: EXCEPTIONIS *peremptoriae* CUIVSLIBET *ante litem contestatam* OBJECTVS, LITIS CONTESTATIONEM non IMPEDIAT, nec RETARDET. Ampliatur postea hæc regula, simulque explicatur, quod firmiter huic regulæ infistendum sit, etiam si reus obtendat, se talem habere exceptionem, qua demonstrare possit, actoris intentionem adeo inualidam atque iuri contrariam esse, vt si deleganti fuisset nota, is rescripto iudicem delegaturus non fuisset, quorum pertinent verba: *licet dicat obiector, quod rescriptum non fuisset obtentum, si quæsvnt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.* Excipiuntur tamen tres species exceptionum peremptoriarum, quæ ante litis contestationem locum inveniunt, scilicet: *si litigator excipiat de re iudicata, transacta, seu finita*, id est quod lis, de qua iam disceptaretur, iam antea fuerit agitata atque iam composita re iudicata, transactio, seu finita, sine dubio per iusurandum, maximum litium finiendarum medium. Nec destituitur hic textus plane omni ratione, ob quam his tribus exceptionibus singulare ius constituit: nempe quod non deceat, vt lis semel finita & decisa, ita vt pro veritate habeatur decisio, facile resuscitetur, de qua, sine liti ipsa iudicis auctoritate imposita, exactis iudicialibus constare possit. BERGERVS *Elect. disceptat. forens. Tit. XXXIX. Obseru. III.* Sed ex ipsis huius textus verbis: *seu finita* alios suam quoque doctrinam defendere, iam dictum est §. 5. ita vt dicant, hæc verba intelligenda esse, de exceptionibus, quæ ipso iure actionem tollunt, vel proferus de omnibus peremptoriis exceptionibus. Attamen nimia credulitate aut præcipitanti decipiuntur ita sentientes, & principii petitionem committentes supponunt significationem verborum, quæ tamen a proprietate loquendi aliena, atque æque incerta est, quam id, quod per eam probare volunt, imo torta est, ac cum antecedentibus & consequentibus adeoque cum mente auctoris parum coharens. Quomodo enim dici poterit, quod Pontifex in mente habuerit, di-

distinctionem inter exceptiones facti & iuris, inter id, quod ipso iure actori non competit, & id, quod quidem stricto iure competit, sed ope exceptionis elidendum est? cum tamen subtilis hæc, & Romanis propria distinctio, nec eo tempore obtinuerit, nec ad iudicia applicari potuerit, quæ ne quidem iure Romano recentiore magnam utilitatem habuit *L. 12. D. de Reg. Iuris*, præsertim postquam iudicum datio, & formulæ actionum cessauerunt, & omnia iudicia extraordinaria facta sunt. Præterea ex §. *anteced.* constat, quod neque distinctio ista secundum principia Iuris Romani concepta, ad species exceptionum a Papa *hoc cap.* relatas pertineat, neque ex ea dependerit, num exceptio quædam ante litis contestationem, num post eam opponenda, vel iudex dandus sit vel non. Quomodo porro de omnibus exceptionibus peremptoriis dici possit, quod lis iam sit finita, quæ tamen nondum cœpta est, vel quomodo lis magis finita dicenda sit, si ipso iure actio actori non competat, quam si ope exceptionis strictum ius excludendum, & an eadem sit lis finita ac lis finienda, alii videant; ego parum curo. Quomodo tandem contenta huius capituli cohærebunt, aut intelligenda erunt, si textum de omnibus exceptionibus peremptoriis, iisue, ob quas ipso iure non amplius competit actio, explicare velis? Sane non video, qua ratione consistere possit regula, quam Papa imprimis *hoc cap.* constituit, & quæ primarium huius textus obiectum est, videlicet: *exceptionis peremptoriæ CIVISLIBET ante litem contestatam obiectus, LITIS CONTESTATIONEM NEC IMPEDIAT, NEC RETARDET*, si quælibet peremptoria exceptio tamquam litis finitæ habenda, atque ante litis contestationem admittenda sit: limitatio certe destrueret regulam, simulque totius textus principalem dispositionem tolleret. Et quid sibi vellet amplior huius regulæ declaratio, quæ postrema textus parte continetur; iubet nimirum Pontifex: *ne iudex cuiuslibet peremptoriæ exceptionis obiectum ante*

litis contestationem attendat, licet dicat obiector, quoniam RESCRIPTVM NON FVISSET OBTEIVTVM, SI QVAE SVNT IMPETRANTI OPPOSITA, FVISSENT EXPOSITA DELEGANTI. Perspicue satis hæc quoque verba indicant, quod ne quidem istæ exceptiones peremptoriae ante litis contestationem audiendæ sint, quibus reus allegat, ius actori nullum esse. Idcirco abunde probatum esse arbitror, quod in hoc textu Iuris Canonici nullum inueniant præsidium litis ingressum impediens exceptiones, tam late ultra tres litis finitæ defensiones se extendentes.

Conclusio, & simul ostenditur vsus practicus hæcenus dictorum.

§. XXII. Sufficere possunt, quæ deduxi, ad indicandum breui specimine quemadmodum exceptiones litis ingressum impediens iustitiæ administrationem admodum impediunt. Nec temporis spatium angustum pro conditione præsentis, nec instituti ratio iuxta §. 2. admittit, vt speciatim Germanicas leges considerem: sed satis sit, quod ex natura processus exposuerim, quemadmodum ei prorsus incongrua sit exceptionum pereintoriarum ante litis contestationem disceptatio. Evidenter demonstratum est, quod male ex Iure Romano deriuentur, atque adhuc peius ea, quæ ex Iure Romano in fauorem earum proferuntur, ad Germanica fora applicentur. Sat denique constat, quid Ius Canonicum de hac re decreuerit. Quilibet facili negotio inde colligere poterit, quod leges Germanicæ statutarum iis fauentes originem debeant opinionibus & erroribus Iurorum & maxime Commentatorum ad *L. 9. D. de iure iur.* vt vel ex *BLANCI cir. tractatu* liquet, vt pote qui male describendo, vt cum comico §. 7. laudato loquar, ex Romano bono, Germanicum non bonum fecerunt processum, quique fori Romani negotia & ordinem cum foro Germanico æque apte compararunt, vt *L. 24. D. de Furtis* modium frumenti ex acervo ablatum cum tactu auris humanæ collatum legimus. Quibus accessit nimis facilis multorum persuasio de assensu *c. 1. de Lit. Contest. in 6to* & iudicium de hoc textu
latum,

latum, aliqua tantum eius particula proposita, vel, quemadmodum fieri solet, textu hoc prorsus non inspecto. Colligi quoque ex his mox poterit, quod legibus statutariis de hac re non exstantibus, vel rem non perspicue nec sufficienter definientibus, regulariter admittendæ non sint ante litis contestationem exceptiones peremptoriæ, tanquam litis ingressum impediētes: nisi cum Pontifice excipias exceptiones litis finitæ hoc sensu, vt sint defensiones, id continentes, quod lis præsens iam quondam decisa sit. Vt enim hæ a regula eximantur non prorsus ratione deficiunt, secundum proposita §. *anteced.* si modo ex actis iudicialibus statim cum allegentur, de iis iudici fides fiat, nec replicatione quadam elidantur: alias enim *& ipse turbide fient*, & turbabunt ordinem iudicarium. Coronidis loco tantum adiucio, quod cum dictis *Cam. Ordinat. Part. 3. Tit. XXVI. §.* Und sonderlich wollen wir *re. iunct. Ord. Cameral. Ratisbon. de anno 1507. Tit.* Wie die Termine zu halten, wann endliche Zusätze *re. cum Tit. seq.* conueniat: nec prætermittere possum, quod Iuris processualis Magdeburgici correctores defectus hos sensisse videantur, dum in recentioribus ordinationibus locum ex LANGIO supra §. 5. citatum frustra quæsiuerim, & potius inuenerim, quod paucis verbis, & veluti in transitu tantum exceptionum harum mentio facta sit. Nil itaque restat quam vt

Deo Triuno pia mente gratias agam, & sic
huic specimini imponam

F I N E M.

E 2

NOBI

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. RESPONDENTI

S. P. D.

PRAESES.

Ex sine quidem diiudicande sunt actiones hominis, ita tamen ut, qui finem vult, apta quoque eligat media ad eum consequendum. Vtinam haec considerent, qui ad Academias accedunt, certe maiorem habent curam tam culturae intellectus, quam emendandae voluntatis, eoque modo feliciores, quod omnes tamen cupiunt, ex Academicis discederent, quam saepe fieri solet. Nequidem omnibus enim aliter utrum cordi est, pauciores vero utriusque debitam dant operam. Non tamen plane desunt, qui utriusque satis faciunt officio, qui quo pauciores sunt, eo maiore non solum laude sunt digni, sed & ipsi eo uberiores, aliquando felicitatis suae percipient fructus. Inter hos Tu, Doctissime Plette, merito collocandus es: quippe quem inos a primis vitae Academicæ temporibus, & solidae eruditionis & vitae integre studiosissimum comperimus habeo. Industriam tuam satis perspexi, dum praeter aliorum celeberrimorum Ictorum & Philosophorum scholas, limina auditorii mei quoque frequenter salutasti, sedulus atque attentus auditor lectionum mearum, tam ad Ius Civile, quam Feudale & Ecclesiasticum: & quod Doctorum opera non frustra fuerit collocata, patuit ex parata responsione & eruditissimis elaborationibus in collegio examinatorio & processuali elaboratorio. Vitae autem probitatem, tam consuetudo, quae mihi Tecum intercessit, quam aliorum testimonia probant. Merito ergo gratulor Tibi de medijs aptis & sine vero vitae Academicæ electis ac imperatis: merito gratulor de felici exitu studiorum Academicorum. Numen uberiores eruditionis & probitatis tuae largiatur fructus. Tuo autem favori me etiam atque etiam commendo. Vale. Dab. Halæ Magdeb. d. 12. Martii MDCCXXXVI.

Wann

Mann Eifer, Fleiß und Wissenschaft
Der Tugend ihren Lorber geben;
So müssen sie durch ihre Kraft
Dich, Hochgeschätzter Freund, erheben!
Jetzt macht uns schon Dein Lobspruch kund:
Du habest das vertraute Pfund
Der milden Vorsicht nie vergraben;
Und einstens wirst Du Glück und Zeit
Zu Kennern Deiner Fähigkeit,
Zu Zeugen Deines Ruhmes haben!

Hiermit wolte dem Herrn Respondenten,
als seinem Hochgeschätzten Freund,
ergebenst Glück wünschen,

LVD. AVG. FABER,
I. S. & Dissert. opponens.

Solamen fessis magnum finire labores
Duros, si felix exitus acta probat.
His Tibi permittas hodierna applaudere luce,
Qui finis ingens, PLETTTE Sodalis, opus.
Ordine continuo curasti sedulus annos
Certos Pieris inuigilare choris.
Successit magnus conatus sorte benigna
Haussisti pleno Palladi: ore merum.
Quid deest operi? nil, quam fabricare coronam:
Doctior vt possis munus adire nouum.
Quapropter praesens bellum solemne parasti,
Ars Tua quo certo victor & Hector erit.
Pro meritis igitur duxi Tibi sternere palmam
Equum, & laetitiam significare meam.
Sis felix, doctoque vturas quare talento.
Augebunt anni: clausula namque bona.

Hae qualiacunq; in honorem Nobilissimi
Domini Respondentis adiecit

A. DE SYBORG,
Magdeb. Stud. Iur. & opponens.

3hr

Ihr Musen eilt! und steigt auf euer Heiligthum,
Und sehet euch daselbst nach Themis Tempel um,
Ihr werdet den Altar an Blut und Flammen kennen,
Wobey ihr ächter Sohn heut wird ein Opfer brennen.
Hier seht Ihr, was der Fleiß für schöne Proben zeigt,
Wie Er von Tag zu Tag in Seinem Wachsthum steigt,
Und wie nach hartem Schweiß, nach stetigem Bemühen
Ihm Themis auch nicht will des Lorbers Recht entziehen.
Ruft Musen diesem Freund ein frohes Vivat mit,
Und wünscht, daß kein Geschick, so sonst das Glücke tritt,
Der Hoffnungs-vollen Floh in die Verwickelung reiße,
Und Er der Republic ein theures Kleinod heisse.

Mit diesen wenigen Zeilen wollte dem Herrn
Respondenti, seinem werthen Freunde,
von Herzen gratuliren,

B. C. MEYER,
Opponens.

Quantum scrutatus spatiosa volumina iuris
Tu fueris Themidis fidus, Amice, comes.
Hoc cum Musarum vix tres compleueris annos,
Templo, testatur quilibet ingenue,
Macte Tuo studio! iam præmia grata sequuta,
Fructus, quos paruit sedula cura Tibi.
Ex animo munus iam partum gratulor, atque
Ex voto eueniant vt Tibi cuncta, precor.

Hæc in Nobilissimi Dni Respondentis
Amicique per dilecti memoriam non
fucato animo adponere voluit

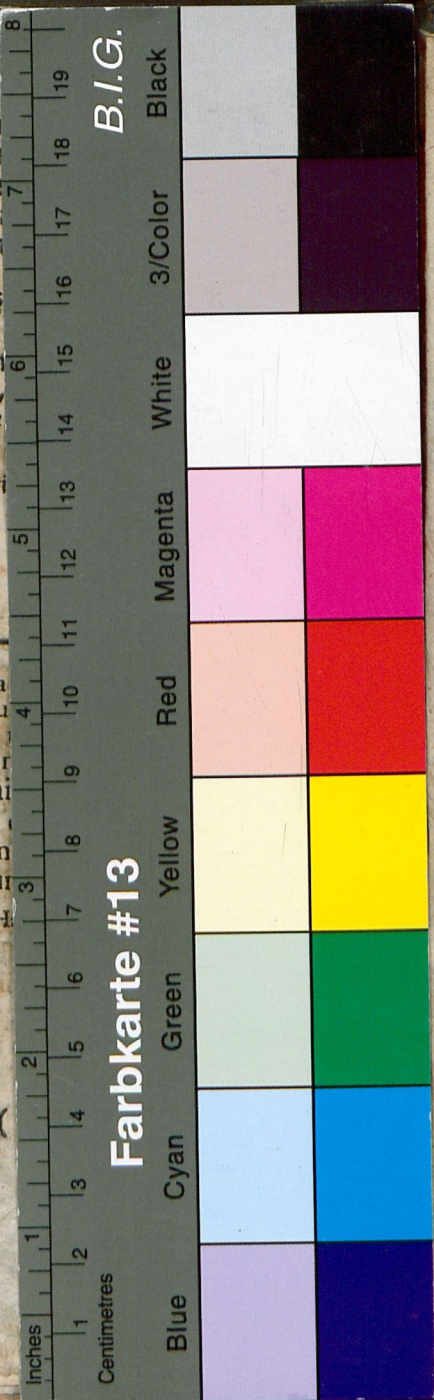
C. W. POHLMANN,
Hall. L. L. Cultor.

1736, 466 13
38

Q. D. B. V.
DISSERTATIO IVRIDICA
' DE

**EXCEPTIONIBVS
LITIS INGRESSVM
IMPEDIENTIBVS
IVSTITIAE IMPEDIMENTIS**

Q V A M
IN REGIA FRIDERICIANA
P R A E S I D E
IOANNE TOBIA CARRACH ICTO
IVRIVM PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

D. MART. ANNI CIO IO CCXXXVI.

H. L. Q. C.

PVBLICE VENTILANDAM EXHIBET
IOANNES CONRADVS PLETTE
MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
TYPIS IOANNIS FRIDERICI GRVNERTI.
RECVSA MDCCXLVIII.

(5)